

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗВЕРНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО
ЧИ ПРИВАТНОГО ВИКОНАВЦЯ ДО СУДУ
В ІНТЕРЕСАХ ІНШИХ ОСІБ**

Сидоренко Н. О.

*аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін
Національної академії внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

Відповідно до статті 129-1 Конституції України судове рішення є обов'язковим до виконання. Держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку [1].

Виконання судових рішень у цивільних справах є складовою права на справедливий суд та однією з процесуальних гарантій доступу до суду, що передбачено статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року [2].

Примусове виконання рішень покладається, зокрема, на органи державної виконавчої служби (державних виконавців) та у передбачених законом випадках на приватних виконавців (далі – виконавці).

Разом із тим, досить поширеними є випадки ускладнення виконання рішення суду або і взагалі неможливості такого виконання.

Як зазначає Н. Шелевер, у нашій державі фактично відсутній механізм забезпечення 100% виконання судового рішення. І це призводить до зловживання боржниками своїми правами [3, с. 211].

Невиконання судових рішень може бути зумовлено рядом причин, серед яких доцільно розглянути недобросовісну поведінку боржника, яка полягає в укладенні боржником так званих фраздаторних правочинів із метою «приховання» майна та ускладнення виконання рішення суду, ухваленого на користь стягувача.

Так, відповідно до ч. 4 ст. 9 Закону України «Про виконавче провадження» укладення протягом встановленого законом строку правочину щодо майна боржника, який призвів до неможливості задовольнити вимоги стягувача за рахунок такого майна, є підставою для визнання такого правочину недійсним [4].

Окрім цього, на стадії виконання судового рішення досить поширеними є складнощі, зумовлені необхідністю виділення частки боржника, що є спільною власністю декількох осіб (наприклад, подружжя) із подальшим зверненням стягнення на цю частку для виконання рішення суду.

У таких випадках законодавець закріпив норми щодо захисту прав стягувачів, спрямованих на реальне виконання рішення суду, шляхом звернення державного чи приватного виконавця до суду із поданням про визначення частки боржника та її стягнення у разі, якщо боржник володіє майном з іншими особами (ст. 443 ЦПК України, ч. 6 ст. 48 ЗУ «Про виконавче провадження»).

Проте варто наголосити на тому, що у постанові Великої Палати Верховного Суду від 08.06.2022 року у справі № 2-591/11 щодо застосування положень ст. 443 ЦПК України, зроблено висновок, що вказана стаття підлягає застосуванню виключно за відсутності спору про право [2].

У цій же постанові Верховний Суд зазначає, що у разі, якщо наявний спір щодо визначення частки боржника у спільному майні, то звернення виконавця до суду завжди за своєю суттю має характер позовної заяви (незалежно від її назви), оскільки вона звернена до суду з метою вирішення матеріального спору. При цьому позовна заява має подаватися в порядку позовного провадження, а не в порядку розділу VI «Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень органів (посадових осіб)» ЦПК України [2].

Як вказано у наведеній постанові Верховного Суду, підставами для звернення виконавця до суду із позовною заявою у разі наявності спору щодо визначення частки боржника у спільному майні є положення ч. 2 ст. 4, ч. 4 ст. 42 ЦПК України, що передбачають право органів та осіб звертатися до суду в інтересах інших осіб у випадках, встановлених законом. Також у ч. 1 ст. 56 ЦПК України міститься аналогічне положення.

Проте ані Закон України «Про виконавче провадження», ані Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і інших рішень інших органів», ані жоден інший нормативно-правовий акт не закріплюють право державного чи приватного виконавця на звернення до суду із позовною заявою в інтересах інших осіб.

Окрім того, при зверненні виконавця до суду із позовною заявою виникає суперечлива ситуація, оскільки виконавець згідно вимог ст. 57 ЦПК України повинен виконати всі процесуальні обов'язки позивача, зокрема, викласти вимоги щодо предмета спору та їх обґрунтування (ч. 1 ст. 175 ЦПК України), подати всі наявні докази, надавати суду повні і достовірні пояснення з питань, які ставляться судом та учасниками у судовому засіданні (ч. 2 ст. 43 ЦПК України) тощо. Проте, не володіючи необхідним обсягом відомостей, доказами у справі, виконавець не може реалізувати повною мірою процесуальні права та виконати покладені законом на нього процесуальні обов'язки.

Окрім того, в Окремій думці суддів Великої Палати Верховного Суду на постанову від 08.06.2022 року у справі № 2-591/11 зазначено, що «рекомендуючи» виконавцю звертатися до суду з позовом, Велика Палата покладає на нього обов'язок при пред'явленні такого позову сплатити відповідний судовий збір. Хоча при відсутності у нього матеріально-правового інтересу, він не може бути «матеріальним позивачем» [5].

На практиці непоодинокими є випадки звернення виконавця до суду із позовом в інтересах інших осіб, зокрема в інтересах боржника у виконавчому провадженні (справа № 199/1895/23, справа № 367/252/24), про визнання правочину недійсним. Проте виконавець не володіє цивільною процесуальною правосуб'єктністю для вчинення відповідних процесуальних дій.

Таким чином, звернення виконавця до суду із заявою про визнання недійсним правочину, що подається в інтересах іншого учасника виконавчого провадження, є підставою для повернення такої заяви (підтверджується ухвалою Верховного Суду від 10 липня 2023 року у справі № 199/1895/23 за позовом приватного виконавця в інтересах позивача (боржника у виконавчому провадженні)).

Разом із тим, на нашу думку, можливість звернення до суду виконавця із позовом про визначення частки боржника у майні, яким він володіє разом із іншими особами, як це зазначено у постанові Великої палати Верховного Суду від 08.06.2022 року у справі № 2-591/11 за поданням державної виконавчої служби міста Львова про визначення частки боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами, також суперечить вимогам законодавства, оскільки нормативно встановленої підстави для цього немає. Крім того, державний виконавець не наділений необхідним обсягом прав і повноважень, які притаманні позивачеві [5].

Вважаємо, що наявність цієї прогалини у законодавстві потребує внесення відповідних змін до Закону України «Про виконавче провадження», Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і інших рішень інших органів» щодо права державного чи приватного виконавця звертатися до суду із відповідним позовом із метою захисту прав та інтересів осіб, які отримали рішення суду на свою користь та потребують реалізації права на справедливий суд.

Література:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 19.02.2024).

2. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 8 червня 2022 р. № 2-591/11; № 14-31цс21. URL: [http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=105012108&red=1000033c764f16891147b7934532487db589ae&d=5_\(дата звернення 19.02.2024\)](http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=105012108&red=1000033c764f16891147b7934532487db589ae&d=5_(дата звернення 19.02.2024)).

3. Шелевер Н. Виконання судових рішень – складова права на справедливий суд. *Baltic journal of Legal and Social sciences*, 2022. № 1. С. 207-2014 URL.: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/44841/1/1789-Article%20Text-2078-1-10-20220801.pdf> (дата звернення 19.02.2024).

4. Про виконавче провадження : Закон України від 2 черв. 2016 р. № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text> (дата звернення 19.02.2024).

5. Окрема думка суддів Великої Палати Верховного Суду Ткачука О.С., Британчука В.В., Грицива М.І., Прокопенка О.Б. на постанову від 08 червня 2022 року у цивільній справі № 2-591/11 (провадження № 14-31цс21). URL : [http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=105012108&red=1000033c764f16891147b7934532487db589ae&d=5_\(дата звернення 19.02.2024\)](http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=105012108&red=1000033c764f16891147b7934532487db589ae&d=5_(дата звернення 19.02.2024)).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-374-6-8>

ЗМІНА ПІДХОДУ ДО ВИЗНАЧЕННЯ МАЛОЗНАЧНИХ СПРАВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Стасів Н. С.

*кандидат юридичних наук, асистентка кафедри права
Львівського національного університету ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького
м. Львів, Україна*

У цивільному процесуальному законодавстві України поняття малозначної цивільної справи вперше з'явилося у 2017 році у новій редакції Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК України). Так, відповідно до частини 6 статті 19 ЦПК України для цілей цього Кодексу малозначними справами є:

1) справи, у яких ціна позову не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

2) справи незначної складності, визнані судом малозначними, крім справ, які підлягають розгляду лише за правилами загального позовного